

HARUKI

MURAKAMI

SÖZLÜĞÜ

Edebiyat
İnceleme

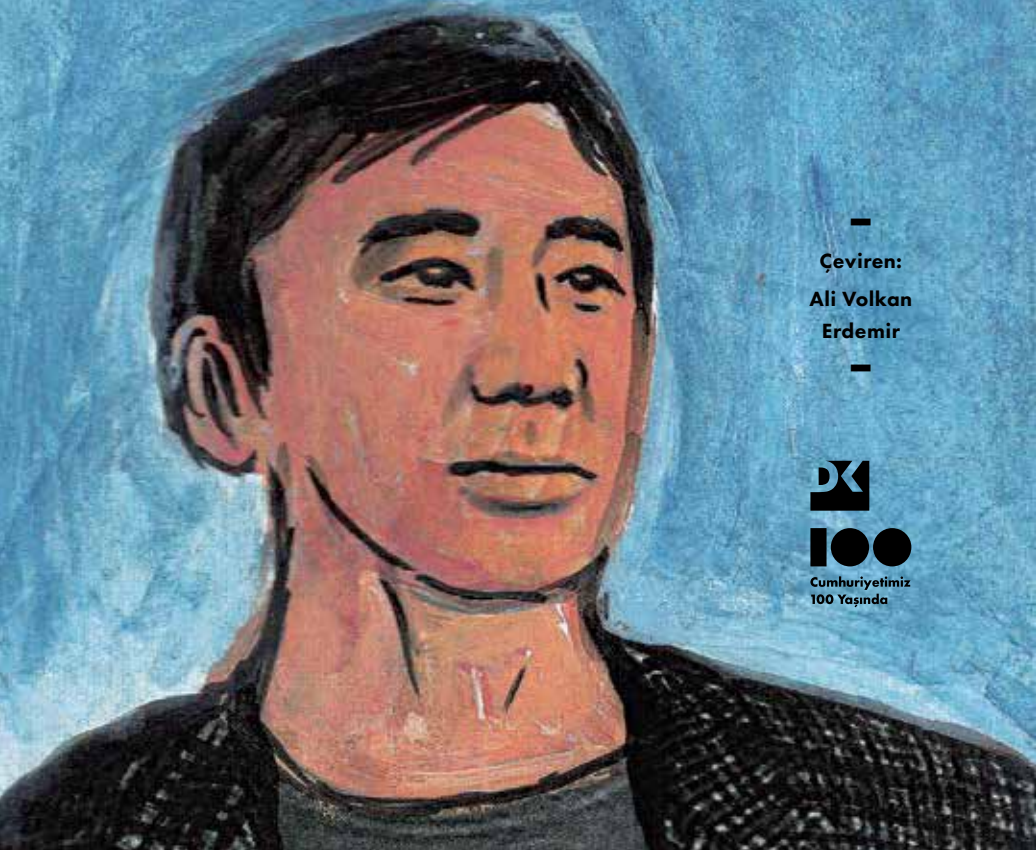
Kunio
Nakamura

Hiroko
Dozen

Çeviren:
Ali Volkan
Erdemir

Cumhuriyetimiz
100 Yaşında

HARUKİ MURAKAMI SÖZLÜĞÜ

Orijinal adı: Murakami Haruki Go Jiten

Murakami Haruki ni Matsuwaru Kotoba wo Irasuto to Mamechishiki de Yareyare to Yomitoku
©2018, Kunio Nakamura, Hiroko Dozen

Yazar ve çizer: Kunio Nakamura

Japonca editör: Hiroko Dozen

Orijinal yayinevi: Seibundo Shinkosha

Japonca aslından çeviren: Ali Volkan Erdemir

Yayına hazırlayan: Handan Akdemir

Türkçe yayın hakları: © 2023 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Eserin Japonca baskısı Seibundo Shinkosha Publishing Co., Ltd tarafından yapılmıştır.

Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla Seibundo Shinkosha Publishing Co., Ltd, ve NIPPAN IPS Co., Ltd.'den alınmıştır.

1. baskı / Ağustos 2023 / ISBN 978-625-6843-18-9

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Sayfa uygulama: Taylan Polat

Baskı: Optimum Basım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1 Küçükçekmece 34295 İstanbul

Tel: (0212) 463 71 25

Sertifika no: 41707

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

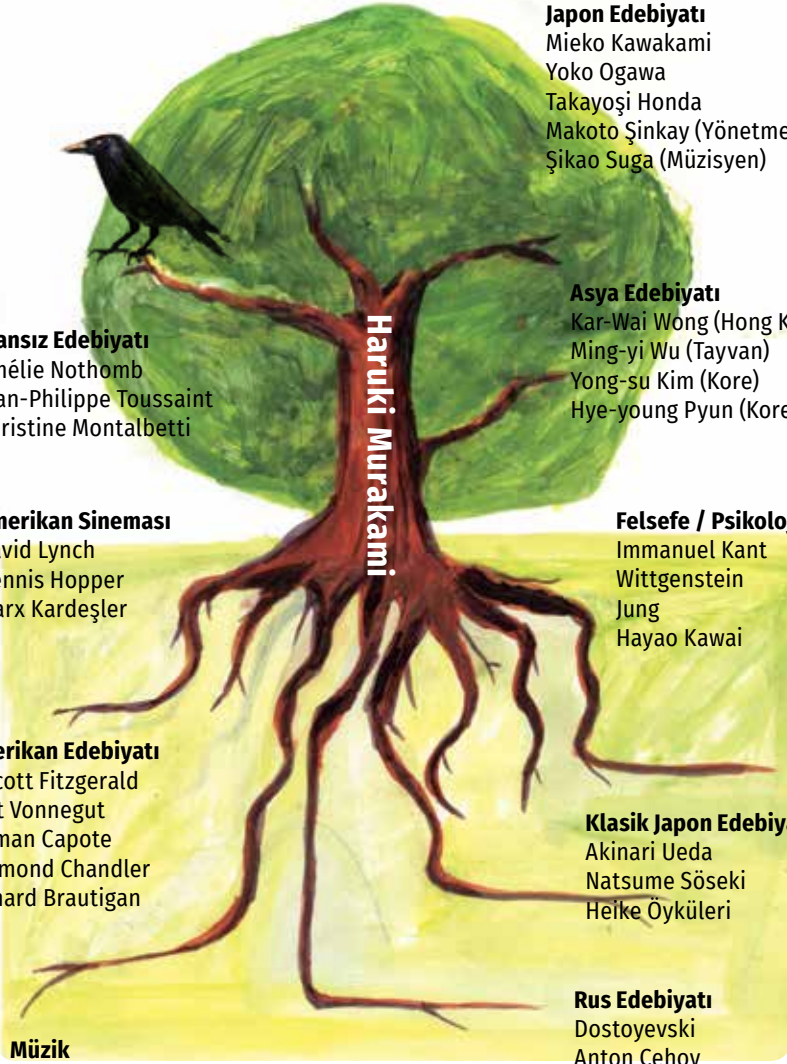
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Haruki Murakami Sözlüğü

Kunio Nakamura
Hiroko Dozen

Çeviren: Ali Volkan Erdemir

Japon Edebiyatı

Mieko Kawakami
Yoko Ogawa
Takayoşi Honda
Makoto Şinkay (Yönetmen)
Şikao Suga (Müziyen)

Asya Edebiyatı

Kar-Wai Wong (Hong Kong)
Ming-yi Wu (Tayvan)
Yong-su Kim (Kore)
Hye-young Pyun (Kore)

Fransız Edebiyatı

Amélie Nothomb
Jean-Philippe Toussaint
Christine Montalbet

Amerikan Sineması

David Lynch
Dennis Hopper
Marx Kardeşler

Felsefe / Psikoloji

Immanuel Kant
Wittgenstein
Jung
Hayao Kawai

Amerikan Edebiyatı

F. Scott Fitzgerald
Kurt Vonnegut
Truman Capote
Raymond Chandler
Richard Brautigan

Klasik Japon Edebiyatı

Akinari Ueda
Natsume Söseki
Heike Öyküleri

Müzik

Stan Getz
Bob Dylan
Beatles
Mozart

Johann Sebastian Bach
Miles Davis
Thelonious Monk

Rus Edebiyatı

Dostoyevski
Anton Çehov
Lev Tolstoy

Sunuş

Başlarken

Ya da Haruki Murakami adında geçen “Ağaç” üzerine düşünceler

Haruki Murakami bütün dünyada okunan bir yazar. Peki bu “Haruki” adında bulunan büyük “ki/ağaç” nasıl oldu da bu kadar gelişip büyüdü? Soldaki resimde göreceğiniz gibi Amerikan Edebiyatı, müzik, felsefe, sinema gibi alanlardan “Haruki” gerçekten de bolca beslenerek gelişmiş. Bu “ki/ağaç” çok da meyve verdi. Japonya’da Mieko Kawakami, Yoko Ogawa, Takayoşi Honda, film yönetmeni Makoto Şinkay ve müzisyen Şikao Suga var. Haruki Murakami’den etkilendiği bilinen yazarlar arasında Amélie Nothomb, Jean-Philippe Toussaint, Christine Montalbetti var ve bunlara “Murakamian” diyor. Asya’da Hong Konglu film yönetmeni ve senarist Kar-Wai Wong, Tayvanlı Ming-yi Wu, Hye-Young Pyun, “Murakami Çocukları” olarak kabul ediliyor. Ormanın bir yerindeki büyük bir ağaç zamanla bir ekosistem oluşturmuş da çevresini arındırması gibi. Haruki adındaki “ki/ağaç” artık topluluk denebilecek devasa bir hayali alan oluşturmuş durumda. Bu kitaba “Haruki Murakami Sözlüğü” adını verdik, ancak burada edebiyat eserlerinin zor çözümlenmelerini yapmadık. Henüz Haruki Murakami’yi okumamış olanların da uzun yıllardır onun hayranı olanların da keyifle okuyacağı bir başvuru kitabı olarak tasarladık. “Senin ne demek istediğini pek anlamadım... Bu açıklama doğru olabilir ama hımm, olabilir mi?” dediğiniz kısımları şakalar yaparak okuyabilirsiniz.

İçindekiler

Haruki Murakami Kroniği **17**

Haruki Murakami Eserlerinde Fantezi ve Realizm Kronolojisi **24**

Haruki Murakami Eserlerinde Roman ve Öykü İlişkisi Şablonu **26**

Haruki Murakami Sözlüğü **29**

Murakami Bar'a Hoş Geldiniz **44**

Haruki Murakami'nin Çevirdiği Chris Van Allsburg'un

Resimli Kitapları **56**

Murakami Mutfağı **69**

Murakami'nin Hayvanat Bahçesi **89**

Kitap Kapaklarının İzinde **109**

Haruki Murakami Kütüphanesi **122**

Anlam Yoksa Metafor da Yok **135**

Sinema Filmleri **169**

Harukistlerin Başa Baş Biten Yarışı – Antonin Bechler ile Söyleşi **191**

Yareyare Dediğimizde Konuştuklarımız **203**

Murakami'nin Hayalet Eserlerinin İzinde **209**

Son Söz **210**

Harita **213**

Dizin **221**

Murakami Dünyasını Anahtar Sözcüklerle Çözmek

Murakami dünyasında birçok gizemli anahtar sözcük gizlidir. Okur, “sıkça tekrarlanan bu sembolik sözcükleri” ipucu olarak kullanarak, adeta Indiana Jones’un gizemli bir mektuptan yola çıkıp balta girmemiş ormanda saklı kristal kafatasını bulması gibi hikâyede saklı o “hazineyi” bulur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Gizemli Kız

Serçeparmağı olmayan kız, 208 ve 209 numaralı tişörtleri giyen ikiz kız kardeşler, güzel kulaklı kız, çocukluk arkadaşı Naoko, kaprisli Midori, Külkedisi güzeli minik Yuki, özgür ruhlu Mei Kasahara, hayaleti andıran Şimamoto, arkasında hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolan eş Kumiko, suikastçı Aomame, özel güçleri olan Fukaeri, 13 yaşındaki sessiz Marie Akikava... Murakami'nin eserlerinde döne dolaşa beliren bu “gizemli kızlar” acaba neyin nesidir? Bazısında birtakım şeyler eksiktir, bazısınınsa özel güçleri vardır. Hiç bitmeyen bir rüyanın içinde yaşayan o “hayali kız” gibidirler. Ancak hikâyede bu kızlar, her zaman başkarakterin kaybettiği bir şeyi geri alması için önemli bir anahtar işlevi görürler.

2

Kedili Dünya

Kedi dediğimiz şey, “yürüyen felsefe”dir. Edebi eserlerde bir kedinin sadece ortaya çıkması bile derin bir anlam taşır. Murakami eserlerinde sembolik varlıklar olarak pek çok kedi yer alır. *Yaban Koyununun İzinde*'deki Ringa, *Sahilde Kafka*'daki Mimi ve Susam, *Zemberekkuşu'nun Güncesi*'ndeki Uskumru. Öykülere bakarsak, Yunanistan'ın bir köyünde üç kedi tarafından yenilen yaşlı kadının anlatıldığı “İnsan Yiyen Kediler” de vardır. Kedileri çok seven ve pek çok kedi beslemiş olan Murakami bir keresinde, “Bilmiyormuş gibi yapmayı, utangaçlığımı gizlemeyi, kendimi savunmayı hep evimizdeki kedilerden öğrendim. Bu şekilde hayatta kalmayı başardım. Miyav!” demiştir. Kediler sadece edebiyat eserlerine değil yaşam tarzına kadar pek çok alana büyük bir etki eden *müzler* (ilham perileri) gibi varlıklardır. Böyle olunca da Murakami'nin eserleri için “kedili dünya” diyebiliriz.

3

Tatlı Çörek Boşluğu

Tatlı Çöreğin Ortasındaki Boşluğu Bırakarak Gerisini Yeme Metodu adında bir kitap gündeme gelmişti. Bu, tam da Haruki Murakami'lik bir kitap ismi. Murakami'nin tatlı çörek sevdiği bilindiği gibi eserleri de adeta "tatlı çörekteki boşluk gibidir". "Tatlı Çörekleştirme" adlı küçük öyküsünde bir tatlı çöreğe dönüşmüş sevgili, "İnsan varlığının merkezi yokluktur. Hiçbir şey yok, sıfır" derken, bir diğer küçük öyküsü "Tatlı Çörek, Yeniden"de kahraman şöyle der: "Romanlarınız, bir şekilde tatlı çöreğe benziyor." Yine, "Tuhaf Kütüphane" öyküsünde, kütüphaneye kitap ödünç almaya giden başkarakter yeraltında bir odaya kapatılır ve bir ay boyunca Koyun Adam'ın getirdiği tatlı çöreklerle beslenir. Resimli kitap *Koyun Adam'ın Noeli*'nde ise, ortası boş tatlı çöreği yiyince lanete uğrayan Koyun Adam, bu kez ortasında boşluk olmayan kıvrımlı tatlı çöreği alıp gizli deliğe girer. Böylece, Murakami okuru her zaman bir tatlı çöreğin ortasındaki boşluğun içine çekiliverir.

4

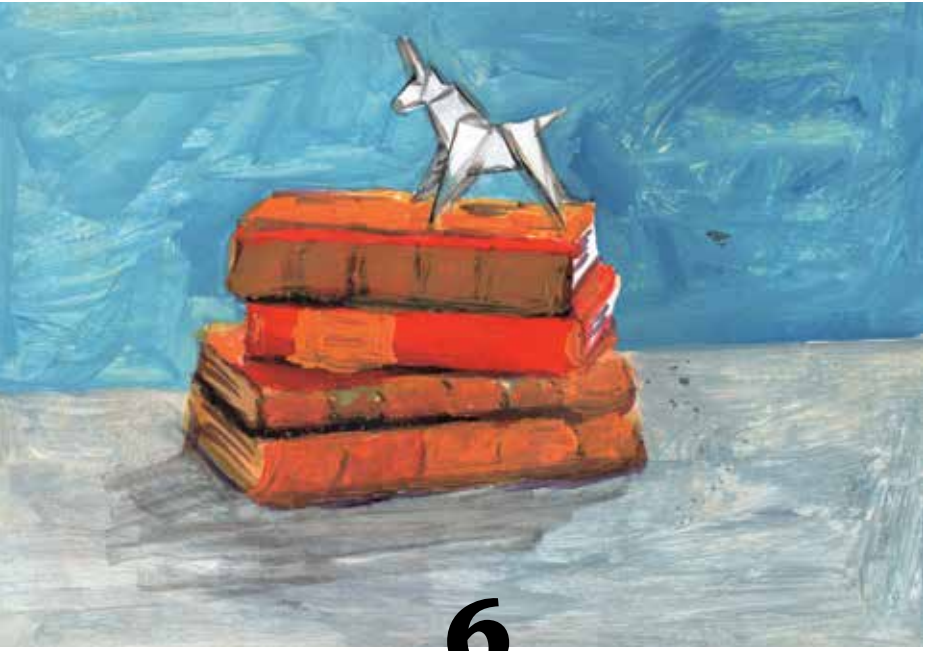
Caz ve Müzik

Murakami, çocukluğundan beri tutkulu bir müzik dinleyicisidir. Özellikle caz onun için felsefi bir şeydir. Burada kastettiğimiz caz, “bir müzik türü olarak caz”dan ziyade “doğaçlama düşünce tarzı” olarak değerlendirilebilir. Önemli olan doğaçlama ve ritim hissidir. Murakami’nin yazım tarzı, tam da cazın kendisi gibidir diyebiliriz. Eserlerinde caz şarkıları sembolik olarak da yer alır. Mesela “Çin’e Yol Alan Yavaş Tekne” adlı öyküsünde “On a Slow Boat to China”; *Karanlıktan Sonra*’da “Five Spot After Dark”; *Sınırın Güneyinde, Güneşin Batısında* adlı romanda “South of Border” adlı şarkılar, esere adım verdiği gibi fon müziği olarak da kullanılır. Yine *Sahilde Kafka*’da “My Favorite Things”, *1Q84*’te “It’s Only a Paper Moon” şarkıları eserin adeta “tema müziği” olarak işlev görür.

Farklı Dünyalara Seyahat

Murakami'nin eserlerinin temelinde “bu dünyada” yaşayan roman kahramanlarının “diğer dünyaya” gidip geldiği, farklı dünyaların yer aldığı öyküler vardır. *Rüzgârın Şarkısını Dinle*'den beri eserlerinde mutlaka yer alan bar, müzik, içki gibi öğeler, bir anlamda farklı dünyaya bağlanmak için gündelik şeylerdir. Bununla birlikte, *Dans Dans Dans*'taki “otel asansörü”, *Zemberekkuşu'nun Güncesi*'ndeki “kuyu,” *Sahilde Kafka*'daki “orman,” *IQ84*'teki “acil çıkış merdiveni” gibi yerler de diğer dünyaya giriş kapısı olarak kullanılır, buralardan derin bir alt dünyaya geçilir. Ve “yerin iki kat altındaki öykü dünyasının” karanlığında gezinen kahraman, ruhunun derinliklerine inip gelişir.

6

Amerikan Edebiyatı ve Çeviri

Murakami, *Rüzgârın Şarkısını Dinle* adlı romanıyla edebiyat sahnesine çıktığı 1979 yılında bir edebiyat dergisi için F. Scott Fitzgerald'ın "Zavallı Tavuskuşu" adlı öyküsünü çevirdiğinden beri, kendi yaratıcı etkinliğiyle koşut olarak pek çok edebiyat eserinin de çevirisini yaptı. *Haruki Murakami Çevirileri, (Neredeyse) Tüm Eserleri* adlı kitap yayımlandığında yaptığı söyleşisinde, "Çeviri; son derece dikkatli okumadır" demiştir. Roman yazımıyla kıyaslandığında "Çeviri benim hobimdir" diyen Murakami, yaptığı çevirilerle dünya edebiyatının özünü alıp kendi yaratma enerjisinin de kaynağı yapıyor. Böylece Murakami edebiyatı bir anlamda Amerikan edebiyatına benziyor ve çevirisini yaptığı Amerikan edebiyat eserleri de Murakami edebiyatı hissi taşıyor.

7

Sıradan Olana Duyulan Sevgi

Çamaşır yıkama, ütü, yemek, ev temizliği... Sıradan, gündelik olan bu işleri, günlerini özenle geçiren Murakami, romanlarında da eksik etmez, “gündelik” hayatın betimlemesinde sıkça kullanır. Roman kahramanları, sanki *Günlük Ajanda* dergisi kahramanları gibidir. *Murakami Asahi Dükkânı*’nda da geçen “Karşı Saldırı” başlıklı yazıda Murakami, eşini işe gönderdikten sonra evi temizlediğini, çamaşır yıkadığını, alışveriş ve yemek yaptığını anlatır. O günlerde Tanizaki’nin *Nazlı Kar*’ını bir yıl içinde üç kez okuyacak kadar zamanı olmuş, belki de bu dönemdeki deneyimleri eserlerini etkilemiştir. Ancak, bu günlük işlerin monotonluğu, hayal gücünü çalıştıran merkezi güç olup sonrasında gelişen “küçük olaylarla” aradaki zıtlığı kuvvetlendirir.

Şehir Yalnızlığı

Yalnızlığın da türleri vardır; Murakami'nin eserlerindeki kahramanlar genelde “açıklanamayan büyük bir yalnızlık” çekerler. *Dans Dans Dans*'taki Gotanda karakteri gibi varlıklı ama doyum-suz “çağımızın doğurduğu yalnızlık”. *İmkânsızın Şarkısı*'ndaki Nako gibi geçmişinden kurtulamama ve “travmaya bağlı yalnızlık”. *Sputnik Sevgilim*'deki karakterin “tek taraflı aşk yalnızlığı”. Bunun dışında, *Renksiz Tsukuru Tazaki'nin Hac Yılları*'ndaki Tsukuru Tazaki, karısının kendisini aldatması üzerine boşanma kararı alan karakterin yer aldığı *Kumandanı Öldürmek*, “Kino” adlı öyküdeki kahramanların yaşadığı “iletişim kopukluğu sebebiyle doğan yalnızlık”... Şehirde tek başına yaşayan bu karakterlerin tattığı çeşitli yalnızlık türleri, Murakami okurlarına yalnızlık konusunda “geniş bir çeşni” sunar.

Murakami Harikalar Diyarı'na hoş geldiniz! Keyifli bir yolculuğa hazır mısınız?

Kitapları 50'nin üzerinde dile çevrilen Haruki Murakami bugün yaşayan en önemli yazarlardan biri kabul ediliyor. Yalnız kahramanlar, bizi paralel dünyalara ışınlayan geçitler, basamak basamak kendi bilinçaltımıza indiren kuyular, metaforlar... Zengin bir hayal gücünün ürünü, anlam ve derinlik peşinde bir edebiyat Murakami edebiyatı.

Onun edebiyatının şifrelerini çözmek içinse bu kitapla müzikten filmlere, yazarlara, yönetmenlere, farklı coğrafyalara doğru birlikte bir yolculuğa çıkıyoruz. Bu yolculukta Haruki Murakami'nin hiç bilmediğimiz pek çok yönünü öğreneceğiz: Mesela sadece çok iyi bir yazar değil, çok üretken bir çevirmen olduğunu... Sinefil ve plak koleksiyoneri olarak tanımlanabileceğini. Güzel lahana sarması yaptığını... Gözleri yaşarmadan soğan doğrayabildiğini... Tıpkı yalnız kahramanları gibi ev işlerine elinin yatkın olduğunu. En çok dışı ve yaşlı kedileri sevdiğini... Ve daha pek çok şey...

***Haruki Murakami Sözlüğü* hem onun eserlerine bayılan 'Murakamikleri' hem de yazarla ilk kez tanışacak okurları çok mutlu edecek bir koleksiyon kitabı.**

